

Oświadczam, świadomy odpowiedzialności karnej za poświadczenie nieprawdy, że niniejszą pracę dyplomową wykonałem osobiście i samodzielnie oraz nie korzystałem ze źródeł innych niż wymienione w pracy.

.....

(czytelny podpis)

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Cel Pracy	4
3. Wybór technologii.....	5
3.1 Przegląd technologii	5
3.2 C++ i Qt.....	7
3.3 Java i Swing.....	8
3.4 C# WPF	8

1. Wstęp

Już od najdawniejszych czasów ludzie interesowali się różnego rodzaju zmaganiem sportowymi. Organizowano rozmaite zawody sportowe, igrzyska, turnieje a na początku XX wieku powstały cyklicznie rozgrywki ligowe. Do najpopularniejszych rozgrywek można zaliczyć: piłkę nożną, koszykówkę, hokej, baseball czy piłkę siatkową. Kibice obok ekscytacji związanej z oglądaniem spotkań sportowych zaczęli interesować się również statystykami prowadzonymi podczas rozgrywanych spotkań. Zaczęto odnotowywać liczbę zdobytych punktów, bramek czy asyst na mecz przez danego zawodnika. Wylicza się różnego rodzaju średnie, które pozwalają wybrać najlepszego zawodnika ligi, stworzenie najlepszej drużyny sezonu czy ustalenie która drużyna ma najlepszą obronę lub atak. Zaczęły też powstawać różnego rodzaju gry planszowe czy karciane, które poprzez opis parametrów danego zawodnika czy drużyny umożliwiały rozegrać kilku osobom rozgrywki zbliżonej do tej rzeczywistej.

Pod koniec XX wieku rozwój komputerów i oprogramowania pozwolił na tworzenie aplikacji, które miały na celu symulować dane rozgrywki. Powstały różnego rodzaju gry symulujące rozgrywki piłkarskie lub inne sporty drużynowe. Odkąd pamiętam zawsze interesowałem się piłką nożną. Oglądałem wszystkie turnieje Mistrzostw Świata i Europy w piłce nożnej, śledziłem różne ligi europejskie i puchary. Jednocześnie byłem miłośnikiem komputerowych symulatorów rozgrywek piłkarskich tak zwanych futbol menadżerów. Grałem w nie od czasów Commodore c-64 (lata 80-te) po dzień dzisiejszy. Zawsze zastanawiałem się jak działają i jak są skonstruowane. Tak narodziła się pasja do programowania, która w połączeniu z pasją do piłki nożnej była głównym czynnikiem, który pchnął mnie do stworzenia symulatora rzeczywistych rozgrywek ligowych.

Wyzwaniem jakim jest stworzenie takiego symulatora pozwoliła mi połączyć pasję z nauką programowania co było kolejnym krokiem na drodze osobistego rozwoju oraz pomogło mi na uzyskanie awansu zawodowego. Jednocześnie umożliwiło mi to pogłębienie wiedzy w zakresie programowania obiektowego i zastosowania jej w praktyce.

2. Cel Pracy

Celem niniejszej pracy jest zaprojektowanie i stworzenie aplikacji, która umożliwiła by symulowanie rozgrywek ligowych w tym przypadku rozgrywek piłki nożnej. Najważniejszym aspektem projektu a zarazem najtrudniejszym było odwzorowanie realistycznych zachowań drużyn i zawodników w odniesieniu do rzeczywistości. Dlatego projekt napisany jest w technologii wykorzystującej obiektowość, która najbardziej nadaje się do takich rozwiązań.

Ważnym celem jest także zaprojektowanie przyjaznego graficznego interfejsu użytkownika (GUI), który w łatwy i intuicyjny sposób umożliwi obsługę symulatora osobie z niego korzystającej.

3. Wybór technologii

3.1 Przegląd technologii

W tym rozdziale skupię się na przeglądzie dostępnych technologii na rynku, które umożliwiają wytwarzanie oprogramowania. Przedstawię podział języków ze względu na kryterium przydatności oraz uargumentuję dlaczego jedna grupa jest lepsza od innej do wykonania tego projektu. Dodatkowo postaram się opisać biblioteki graficzne dedykowane do poszczególnych języków, które umożliwiają w krótkim czasie wytwarzanie aplikacji okienkowych.

Języki programowania możemy podzielić na kilka grup. Najpopularniejsze to:

- funkcyjne
- skryptowe
- proceduralne
- obiektowe

Przedstawicielami języków funkcyjnych jest Haskell, Lisp, Erlang czy F#. Programy napisane w językach funkcyjnych składają się jedynie z funkcji. Główny program jest funkcją, która przyjmuje argumenty i zwraca obliczoną wartość. Może składać się on z innych funkcji, które mogą wywoływać jeszcze inne funkcje. Funkcja może przyjmować jako parametr funkcję jak również zwracać inną funkcję. W programowaniu funkcyjnym zamiast zmiennych występują stałe a zamiast pętli stosowana jest rekurencja. Najważniejszą cechą tych języków jest to, iż nie pozwalają na żadne efekty uboczne. W czystym programowaniu funkcyjnym, raz zdefiniowana funkcja dla tych samych danych wejściowych zawsze zwróci ten sam wynik. Języki funkcyjne zostały zaprojektowane z myślą o zastosowaniach współbieżnych (Erlang) oraz pod kątem tworzenia systemów rozproszonych wymagających długotrwałej pracy oraz odporności na awarie. Jak również często stosowane są do tworzenia sztucznej inteligencji (Lisp).

Drugą grupą są języki skryptowe. Jak sama nazwa wskazuje są to języki, które obsługują skrypty. Najpopularniejsze to JavaScript, Python, PHP, Ruby on Rails, Perl czy Node.js. Grupa ta odróżnia się od pozostałych tym, że kod napisany w tych językach może być tworzony nawet w notatniku i nie musi być kompilowany do pliku wykonywalnego - zrozumiałego dla komputera. Proces kompilacji w językach skryptowych odbywa się za każdym razem w momencie uruchomienia programu. Zaletą takiego programowania jest szybsze pisanie aplikacji a programy tworzone w tych technologiach mają zwykle małą objętość. Języki skryptowe często stosuje się do automatyzowania różnego rodzaju zadań najczęściej administracyjnych. Skrypty wykorzystywane są również do sterowania przebiegiem gry, kontrolują wtedy fabułę, dialogi czy sterują zachowaniem wirtualnych postaci. Języki takie jak PHP czy JavaScript wykorzystywane są w technologiach internetowych (HTML) do

dynamicznej interakcji z użytkownikiem poprzez reagowanie na zdarzenia, zapewnieniu walidacji danych z formularzy czy dynamicznym manipulowaniu obiektami na stronach internetowych.

Kolejną grupą, której przedstawicielem jest język C, są języki proceduralne. Głównym założeniem tych technologii jest to, że program główny składa się z wielu procedur (podprogramów) lub funkcji realizujących określone zadania które mogą być wywoływane wiele razy. Zadaniem procedur jest modyfikacja zmiennych globalnych, albo też modyfikacja wartości lub struktury przekazanej w parametrze, natomiast funkcja oprócz modyfikacji parametrów może je również zwracać. Możliwe jest również zagnieżdżanie odwołań do procedur dzięki czemu można korzystać z rekurencji. C jest językiem strukturalnym i nie wspiera programowania obiektowego, jednakże programowanie obiektowe jest w nim możliwe. Dodatkowo język C jest wśród języków wysokopoziomowych „najbliżej” maszyny co czyni go bardzo wygodnym narzędziem do tworzenia oprogramowania dla systemów czy mikrokontrolerów. Język C jest bardzo wydajny i lekki przez co chętnie jest wykorzystywany do programowania systemów wbudowanych stosowanych w urządzeniach domowych takich jak pralki, lodówki poprzez zegarki a kończąc na elementach samochodów takich jak: wyświetlacze, czujniki czy systemy zapewniające bezpieczeństwo. C został również do napisania jąder takich systemów jak Linux, Windows, Android czy biblioteki graficznej OpenGL.

Ostatnią grupą stanowią języki obiektowe. Do najpopularniejszych technologii z tej grupy należą: C++, Java, C#. Najważniejszym pojęciem z wiązaniem z programowaniem obiektowym jest klasa, która stanowi szablon na podstawie którego tworzone są obiekty (instancje klas). Można powiedzieć, że klasa jest to typ złożony zdefiniowany przez użytkownika. Dodatkowo klasa w odróżnieniu od struktury posiada metody(funkcje) umożliwiające wpływanie na zachowanie obiektu. Podstawowymi założeniami paradygmatu obiektowego są cztery cechy:

- Abstrakcja - polega na ukrywaniu lub pomijaniu mało istotnych informacji a skupieniu się na wydobyciu informacji, które są niezmiennie i wspólne dla pewnej grupy obiektów.
- Dziedziczenie - Podstawowym zastosowaniem dziedziczenia jest ponowne wykorzystanie kodu. Jeśli dwie klasy wykonują podobne zadania, możemy utworzyć dla nich wspólną klasę bazową, do której przeniesiemy identyczne metody oraz atrybuty.
- Enkapsulacja – czyli hermetyzacja polega na ukrywaniu implementacji obiektu przed użytkownikiem i zapewnia, że obiekt nie może zmieniać w nieoczekiwany sposób stanu wewnętrznego innych obiektów.
- Polimorfizm – uwolnienie się od typów czyli traktowanie różnych danych w jednolity sposób. Rozróżniamy polimorfizm statyczny (czasu kompilacji) i polimorfizm dynamiczny (czasu wykonania)

Zastosowanie języków obiektowych jest bardzo szerokie. Wykorzystuje się je do pisania gier, aplikacji desktopowych, internetowych jak również mobilnych czy nawet systemów wbudowanych (C++).

Odnosząc się do powyższej charakterystyki technologii językowych stwierdzam, że najodpowiedniejszą grupą do stworzenia symulatora rzeczywistych rozgrywek ligowych w oparciu o graficzny interfejs użytkownika jest grupa języków obiektowych. Języki funkcyjne

jak wcześniej napisałem mają główne zastosowanie w systemach rozproszonych czy projektowaniu sztucznej inteligencji. Języki skryptowe są w ostatnich czasach bardzo często wykorzystywane przy wytwarzaniu aplikacji internetowych. Języki proceduralne nadają się do programowania tego typu aplikacji, jednakże przewagą języków obiektowych nad językami proceduralnymi jest fakt, że taki sposób programowania jest bardziej zgodny z rzeczywistością a ludzki mózg jest lepiej przystosowany do takiego podejścia podczas przetwarzania informacji. Podstawowe założenia paradygmatu obiektowego takie jak abstrakcja czy enkapsulacja przyczyniają się do zwiększenia czytelności natomiast dziedziczenie i polimorfizm są zwykle używane w celu redukcji zbędnego kodu. Dodatkowo w ostatnich latach języki obiektowe zostały wyposażone w potężne darmowe biblioteki graficzne, które ułatwiają i przyspieszają znacząco tworzenie kodu.

3.2 C++ i Qt

Język C++ to potężne narzędzie łączące w sobie trzy różne kategorie programowania: programowanie proceduralne charakterystyczne dla języka C, obiektowe wyrażone przez dodanie klas oraz programowanie uogólnione znajdujące wyraz w szablonach języka C++. Charakteryzuje się wysoką wydajnością kodu wynikowego, bezpośrednim dostępem do zasobów sprzętowych i funkcji systemowych, łatwością tworzenia i korzystania z bibliotek (napisanych w C++, C lub innych językach), niezależnością od konkretnej platformy sprzętowej lub systemowej (co gwarantuje wysoką przenośność kodów źródłowych) oraz niewielkim środowiskiem uruchomieniowym.

C++ został zaprojektowany przez Bjarne Stroustrupa jako rozszerzenie języka C o obiektowe mechanizmy abstrakcji danych i silną statyczną kontrolę typów. Zachowanie zgodności z językiem C na poziomie kodu źródłowego pozostaje jednym z podstawowych celów projektowych kolejnych standardów języka. W latach 90. XX wieku język C++ zdobył pozycję jednego z najpopularniejszych języków programowania ogólnego przeznaczenia.

Qt jest to wieloplatformowy framework służący do tworzenia aplikacji desktopowych, wbudowanych (embedded) i mobilnych które, mogą być uruchamiane na wszystkich podstawowych systemach (Windows, Linux, iOS, Android, BlackBerry i inne). Qt używa standardów C++ z rozszerzeniami takimi jak sygnały i sloty. Posiada również własny zestaw szablonów kontenerów (QVector, QList, QMap i inne). Qt wyposażony jest w Qt Creator narzędzie do szybkiego tworzenia graficznego interfejsu użytkownika (GUI). Ponadto Qt posiada bardzo dobrze napisaną dokumentację, oraz liczne przykłady i tutoriale ułatwiające pracę z tym środowiskiem. Biblioteki Qt, oprócz obsługi interfejsu użytkownika, zawierają także niezależne od platformy systemowej moduły obsługi procesów, plików, sieci, grafiki trójwymiarowej (OpenGL), baz danych (SQL), języka XML, lokalizacji, wielowątkowości, zaawansowanej obsługi napisów oraz wtyczek.

Bardzo łatwy sposób tworzenia GUI przy pomocy kreatora, rozbudowana dokumentacja z licznymi przykładami, jak również bardzo pomocny edytor powodują, że jest to najbardziej intuicyjne środowisko programistyczne z jakim do tej pory się spotkałem.

3.3 Java i Swing

Java jest językiem programowania który umożliwia wytwarzanie aplikacji na wiele platform. Każdy program napisany przez programistę kompilowany jest do kodu bajtowego i dzięki wirtualnej maszynie może działać na wielu systemach operacyjnych takich jak Windows, Linux i Mac OS. Java odziedziczyła wiele cech po C i C++ z których zapożyczono dużą część składni i słów kluczowych, natomiast zarządzanie pamięcią zajmuje się maszyna wirtualna (JVM) z języka Smalltalk. Java została stworzona przez Jamesa Goslinga z firmy Sun Microsystems.

Podobnie jak w C++ Java wykorzystuje cztery główne paradygmaty programowania obiektowego: abstrakcję, dziedziczenie, enkapsulację i polimorfizm. W odróżnieniu od języka C++ Java nie udostępnia wielodziedziczenia ale w zamian za to wprowadza interfejsy, których zadaniem jest wyeliminowanie konfliktów podczas przekazywania właściwości przez klasy nadrzędne (śmiertelny rąb). W Javie wszystkie obiekty oprócz typów prostych (int, float) dziedziczą po klasie nadrzędnej Object. Implementacja jej podstawowych zachowań i właściwości umożliwia ich porównywanie, identyfikację, kopiowanie oraz niszczenie. Kolejną różnicą między tymi językami jest zarządzanie pamięcią (Memory Management). W C++ całość spoczywa w rękach programisty poprzez tworzenie i niszczenie wskaźników natomiast w Javie kontroluje to system przy pomocy narzędzia zwanego Garbage Collection. Java w przeciwieństwie do C++ który stosunkowo umożliwia programowanie niskopoziomowe dostarcza szeroki zakres klas dla różnych usług wysokiego poziomu.

Swing jest biblioteką graficzną służącą do wytwarzania aplikacji okienkowych w języku Java. Biblioteka powstała w 1997 roku i jest nową ulepszoną wersją biblioteki AWT. Najistotniejszą różnicą pomiędzy tymi bibliotekami jest to że AWT pobiera wszystkie kontrolki z systemu co miało być zgodne z główną zasadą - niezależnością od platformy.. Natomiast Swing rysuje wszystkie komponenty od początku, dzięki czemu aplikacje wyglądają identycznie na wszystkich platformach, na których jest uruchamiana. Minusem tego rozwiązania jest zmniejszenie wydajność aplikacji, jednakże przy obecnym rozwoju technologii (coraz szybsze komputery) jest praktycznie niewyczuwalne.

Budowa aplikacji z użyciem obu tych bibliotek polega na tworzeniu graficznego interfejsu użytkownika (GUI) z mniejszych składników takich jak przyciski, pola tekstowe, rozwijane listy czy etykiety. Całość umieszczana jest w panelach (JPanel), które umieszczane są w obiekcie nadrzędnym – ramce (JFrame). Do interakcji z użytkownikiem wykorzystywane są zdarzenia, które implementując interfejs ActionListener pozwalają na obsługę wciśniętego przycisku, odczytu położenia kursora na ekranie oraz wielu innych zdarzeń.

3.4 C# WPF

C# to odpowiedź Microsoftu na Javę. Jest to obiektowy język programowania ogólnego przeznaczenia z bezpiecznymi typami. Język został zaprojektowany w latach 1998-2001 a jego

głównym architektem trzymającym pieczę nad językiem jest Anders Hejlsberg (twórca Turbo Pascala). Projektanci tego języka starali zachować balans między prostotą, ekspresyjnością i wydajnością. Nazwa języka (podobnie jak nazwa C++ który poprzez wykorzystanie operatora inkrementacji ++ oznaczającego zwiększenie o jeden w odniesieniu do języka C) zawierająca symbol # przypominająca dwa operatory inkrementacji sugeruje, że C# jest następcą C++. Podobnie jak Java wykorzystuje dużą część składni i słów kluczowych z C++. Również jeżeli chodzi o obiektowość i główne paradygmaty programowania to jest to bardzo zbliżone do Javy. (zamiast dziedziczenia wielokrotnego wprowadzono interfejsy). Dodatkowo C# wprowadza nowe elementy składowe klas takie jak: właściwości i indeksery, delegaty i zdarzenia to odpowiedniki i rozwinięcie wskaźników na funkcje z C++. Hierarchia dziedziczenia opiera się na istnieniu jednej klasy Object po której dziedziczą wszystkie inne klasy. W odróżnieniu od Javy również typy proste takie jak (int, double) są strukturami posiadające odpowiednie dla siebie metody takie jak: ToString, Equals czy GetType. W języku C# pamięcią automatycznie zarządza system wykonawczy. Środowisko uruchomieniowe CLR (Common Language Runtime) wyposażone jest w moduł usuwania nieużywanych obiektów (Garbage Collector) co zwalnia programistę (tak jak w Javie a w przeciwieństwie do C++) od pamiętania o własnoręcznej dezalokacji pamięci. Jednakże w celach optymalizacji wydajności kodu możliwe jest stosowanie wskaźników w specjalnych blokach oznaczonych jako niebezpieczne (unsafe).

W przeszłości język C# przeznaczony był w zasadzie do tworzenia aplikacji przeznaczonych na systemy Windows. Jednakże w ostatnich czasach poprzez rozwój takich narzędzi jak Xamarin czy ASP.NET możliwe jest tworzenie wieloplatformowych aplikacji mobilnych jak również aplikacji internetowych. C# znajduje również zastosowanie w popularnym silniku Unity, który jest wykorzystywany do tworzenia gier na PC, konsole i urządzenia mobilne.

Windows Presentation Foundation (WPF) znany wcześniej jako "Avalon" to graficzny podsystem (podobny do WinForms) stworzony do generowania interfejsu użytkownika stworzony jako część .NET Framework #.0 w 2006 roku. WPF do renderowania elementów pulpitu w grafice wektorowej takich jak okna wykorzystuje bibliotekę Direct3D. Pozwala to na wyświetlanie bardziej złożonych elementów grafiki z wykorzystaniem procesorów graficznych (GPU) jednocześnie zmniejszając obciążenie procesora komputera (CPU). Rezultatem tego jest szybsze odświeżanie ekranu co przekłada się znacząco na poprawę wydajności działania aplikacji graficznych oraz animacji.

Aplikacje tworzone przy pomocy WPF wykorzystują wzorzec model-view-view-model (MVVM) w celu oddzielenia logiki biznesowej (tworzonej w c#) od widoku i składają się z trzech kluczowych elementów:

- warstwa widoku (plik z kodem XAML przypominającym strukturą HTML)
- warstwa kontrolera (code-behind – odpowiedzialnych za obsługę widoków)
- warstwa modelu (odpowiedzialna za realizację logiki biznesowej i przechowywanie danych)

Dzięki takiemu podejściu możliwe jest tworzenie aplikacji desktopowych przez projektantów nie będących ekspertami od C#. Tworzenie aplikacji w WPF polega podobnie jak w Swingu i Qt na budowaniu aplikacji z „cegielek” tak zwanych kontrolerek (Button, Label, CheckBox) i umieszczaniu ich w oknie (Window). Dodatkowo do dyspozycji mamy pojemniki służące do grupowania kontrolerek (Border, Grid, StackPanel, DockPanel). Następnym

udogodnieniem jest wprowadzenie stylów, które pozwalają na definiowanie kolorów, czcionek, wyrównania i innych graficznych atrybutów dla wszystkich kontrolerek co pozwala zaoszczędzić czas kiedy zaistnieje potrzeba zmiany wyglądu aplikacji.

Podsumowując wyżej wymienione technologie można dojść do wniosku, że każda z nich doskonale nadaje się do stworzenia symulatora rzeczywistych rozgrywek ligowych. Różnice pomiędzy samą składnią języków nie są duże (zwłaszcza między C# a Javą), jak również wytwarzanie samych aplikacji graficznych podlega podobnym zasadom. W pracy zawodowej jako programista do wytwarzania aplikacji używam języka C# i technologii .NET, która doskonale sprawdza się w rozwiązaniach biznesowych. Technologie związane z Javą używałem sporadycznie w większości przypadków jako projekty uczelniane. Język C++ to mój pierwszy język obiektowy. Jest językiem najtrudniejszym z wszystkich trzech a jego główną wadą albo zaletą jest brak automatycznego zarządzania pamięcią. Sprawia to wiele trudności na początku jednakże opanowanie tej umiejętności pozwala na wytwarzanie aplikacji dużo wydajniejszych niż w Javie czy C#. Dodatkowo framework w postaci Qt z intuicyjnym QtCreatorem i znakomitą dokumentacją sprawił że został on wybrany do stworzenia tego projektu.